

ger af forholdene i et fattigt arbejderhjem. Det er de samme træk, man møder, lige ned til det berygtede amerikanske svinefedt, der åbenbart var fattigmænds sidste tilflugt, hvis der i det hele taget skulle noget på brødet. Nogle af Langelands oplevelser som hyrdedreng og tjenestekarl havde været oplagt stof for Aakjær, og i skildringerne af den sejge kamp mod lyng og flyvesand kan vi nikke genkendende til Skjoldborg.

Men selv om digterne har øst af samme stof, er Langelands bog på ingen måde overflødig, den er et godt korrektiv og supplement. Den fortæller f. ex., at en forstående husbond og madmor også kunne findes, og at det sociale skel mellem på den ene side arbejdere og husmænd og på den anden gårdejere ikke var så skarpt, som man fra litteraturen kunne fristes til at tro. Men ved siden af dette fortæller den, at de stærke sociale skildringer, som vor litteratur giver af den tid, absolut har god bund i virkeligheden. Bogens historiske værdi ligger i den redelighed, der således præger disse erindringer fra det 19. århundredes slutning.

J. Holst-Jensen.

H. P. Hjerl Hansen: Danske pionerer i Sibirien. 1949. (Gyldendal).

Da direktør H. P. Hjerl Hansen døde i 1946, efterlod han sig et ikke trykfærdigt manuskript til en bog om dansk indsats i Sibirien før den sovjetiske revolution. Manuskriptet er nu efter en tilrettelægning ved Finn Hjerl-Hansen offentliggjort i form af en statelig bog med et smukt omslag og en rigdom af illustrationer.

Det viser sig, at H. P. Hjerl Hansen foruden den velkendte og ualmindelige kommercielle indsigt også besad betydelige stilistiske evner. Det kan ikke skjules, at bogen ikke er en faghistorikers værk, men hvad den mangler i fast opbygning og dybere udredning af problemerne, har den til gengæld i den friske og fængslende fremstilling.

Bogen handler ikke udelukkende om det af Hjerl Hansen i 1904 stiftede Sibiriske Kompagni. De første hundrede sider er helliget en almindelig skildring af Sibiriens folk og natur om ved århundredskiftet, hvorefter følger en redegørelse for dansk indsats indtil 1904 og endelig skrives Det sibiriske Kompagnis historie, men med stadige sideblik til andre virksomheders indsats i det store, fjerne land.

Det er interessant at læse Hjerl Hansens skildring som en pendant til statsråd C. A. Koefoeds erindringer: 50 år i Rusland 1878—1920. (København 1945). Som Koefoed øvede en betydelig indsats for det russiske landbrugs udvikling, havde de danske handelsmænds virke i Sibirien heldbringende følge der. Danskerne kom derud for at starte en systematisk eksport af sibirisk smør til Europa. Varen var ikke det fine bordsmør, men den billige pris gav det alligevel afsætning både som spise- og bagesmør. De danske købmænd var i egen interesse interesseret i at fremme produktionen både kvalitativt og kvantitativt, og samtidig med at de virkede for bedre metoder i mejeribrugget, solgte og fabrikerede de landbrugsmaskiner, som de i det hele taget havde gode afsætningsmuligheder for andre købmændsvarer på grund af deres nære kontakt med landbefolkningen.

Der savnes i fremstillingen i nogen grad en redegørelse for Det sibiriske Kompagnis opbygning og organisation. Det må beklages så meget mere som næppe nogen anden end H. P. Hjerl Hansen ville have kunnet skrive om det, da en stor del af kompagniets arkiver gik tabt i revolutionens malmstrøm.

Imidlertid er det forståeligt, om den lige til det sidste travlt optagne forretningsmand ikke har kunnet overkomme også det, og enhver dyrker af dansk erhvervslivs historie vil glæde sig over, at han dog nåede at skrive bogen om »Danske Pionerer i Sibirien«.

Vagn Dybdahl.

Hans P. Carl: Træk af dansk skibsfarts historie. 1949. (Nyt nordisk Forlag, Arnold Busck).

Før skibsreder Hans P. Carl døde i maj 1948, havde han fuldendt ovennævnte bog, der oprindeligt var tænkt udsendt ved dampskibsselskabet »Heimdals« halvtredeårs jubilæum i januar 1945. Bogen er med sin blanding af memoirestof og historisk fortælling blevet en yderst læseværdig og underholdende fremstilling af almindelig kulturhistorisk interesse.

Efter en kort oversigt over slægten Carl fra Rømø, vel den danske lokalitet, der fremfor nogen har fostret skibsredere, bringes fortrinsvis på grundlag af erindringer i manuskript og samtidigt brevstof en fyldig livsskildring af skibsreder Lindhardt Hansen Carl (1813—1893). L. H. Carls erindringer strækker sig fra 1820'erne og til omkring 1880. De giver først et indtryk af vilkårene i sejskibene på langfart til oversøiske pladser og fortæller dernæst om hans deltagelse i grundlæggelsen af dansk dampskibsfart.

Efter dette livlige afsnit om L. H. Carl følger redegørelser for de forskellige Carl'ske selskabers historie, og der gives levnedbeskrivelser af mænd som Adolf og Martin Carl. Det er en meget givende fremstilling, hvor der nok kunne have været bortskåret en del, men som helhed betyder den en kærkommen udvidelse af vor erhvervshistoriske litteratur. I omtalen af de enkelte selskaber kunne man have ønsket nogle flere og nogle mere fyldige oplysninger om selskabernes arbejdsvilkår, fortjenester og indre organisation, eventuelt på bekostning af det personalhistoriske stof. Kildematerialet har dog sikkert her begrænset mulighederne; og der er grund til at hilse med tilfredshed, at så meget gennem bogen er blevet bevaret for eftertiden, som sket er.

Vagn Dybdahl.

Helge Bruhn: Dannebrog og danske Faner gennem Tiderne. 1949. (Jespersen og Pios Forlag).

Med støtte af krigsministeriet og en række af vore fornemste fonds har oberstløjtnant Helge Bruhn udgivet denne bog. Det er — som man kunne vente — blevet en særdeles præsentabel bog, hvor der ikke er sparet, hverken hvad angår den typografiske opsætning eller de mange billeder og farveplancher, der pryder bogen. Disse billeder, navnlig de fint udførte farvelitografier af gamle danske militærfaner, er en meget værdifuld del af bogen, idet der her er offentliggjort et billedmateriale, hvoraf en stor del ikke før har været tilgængelig i vor historiske litteratur.

Bogens emne er jo ikke et af de mest centrale i historieforskningen, og da væsentlige afsnit mere handler om de militære faner end om Dannebrog, er det i høj grad den danske militærhistorie, bogen giver besked om. Inden for dette område får vi da også meget at vide, idet forfatteren som baggrund indtager forhold som hærens organisation og rekruttering og indfletter enkelte slagskildringer, dog noget tilfældigt udvalgt, synes det.

Ud over det rent militærhistoriske bringer bogen en del stof af mere almin-